

2. Asiasiga i le foma'i

Foma'i mo Soo se Gasegase

- o le toatele o tagata i Ausetalia nei e aga'i i le foma'i o aiga pe a iai se faafitauli i le soifua maloloina poo se siaki e fia faia. O foma'i o aiga e faaigoaina foi o 'foma'i mo soo se gasegase' (GP)
- o foma'i o aiga e va'aia atoa lou soifua maloloina faale-tino ma le mafaufau, ma o i latou e muamua aga'i iai le tele o gasegase, se'i vagana se tulaga faafuase'i
- e faia e foma'i o aiga faai'uga pe e te mana'omia ni su'esu'ega, vaai se foma'i faapitoa, alu i le falema'i, pe togafitia e i latou lava auga o lou gasegase
- o foma'i o aiga e galulue i ofisa poo potu e ta'uua o 'medical centres' poo 'surgeries.' O le tele e tatala mo galuega mai le 9am i le 5pm Aso Gafua e o'o i le Aso Faraile, peita'i o nisi e umi taimi e tatala ai ma e aofia ai ma faaiuga o le vaiaso. E lē tele ni ofisa foma'i e tatala i le 24 itula i le aso.
- e te sa'oloto i le filifiliga o sau foma'i o aiga. E taua tele ona e fiafia i lau foma'i o aiga. A leai, e iai lou sa'olotoga e te filifili ai seis'i foma'i.
- e aoga foi lou fesili i uo, tagata o le aiga ma nisi e masani ai, i se fautuaga o foma'i o aiga e iloa faaoga faamatala'upu pe talanoa i lau gagana. A le o lea, va'ai le tusi telefoni Itulau Samasama i lalo o le vaega 'medical practitioners.'

Taimi e va'ai ai le foma'i

- faatulaga muamua le taimi e va'ai ai le foma'i
- o le tele o va'aiga e pupu'u (10 – 15 minute) ae mafai ona e talosagaina se taimi umi atu pe a mana'omia i le taimi e faatulaga ai lau asiasiga.
- a le faatulagaina sou taimi, e mafai ona fautuaina oe e te tala'a'ao, pe e faatali mo se taimi umi
- o taimi faatulagaina e mo na o tagata ta'i toatasi
- a le mafai ona e auai i lou taimi faatulagaina, vala'au le foma'i e soloia
- e tele le aoga o lau asiasiga i le foma'i pe a e tusia i lalo ma e aumaia, au'ililiga o mataupu e mana'omia ai le fesoasoani a le foma'i
- ta'u i le foma'i vaila'au tala vai uma o loo e faaogaina e aofia ai vai a taulasea, vaitamini, poo nisi lau laau
- aumai uma au vai tala vai e faaali i le foma'i

O nei pepa o faamatalaga e 10 ona vaega.
O le seti atoa:

1. Faa-vasegaina o le Soifua Maloloina i Kuiniselani
2. Vaaiga o se foma'i
3. Vaila'au mo Togafitiga
4. Falema'i i Queensland
5. Nofoaga o le Soifua Maloloina Lautele
6. Togafitiga o Nifo
7. Isi Tautua Faapitoa
8. Soifua Manuia ma puipuia mai faama'i
9. Tautua lagolago i le soifua maloloina o vaega faapitoa
10. O'oe ma le faa-vasegaina o le soifua maloloina

Totogiina o le foma'i

- o nisi o foma'i e pili faatasi (bulk bill) a latou ma'i. O lona uiga e te le totogiina le pili ona e totogi mai e le Malo Tele i lalo o le Medicare
- a le pili faatasia, e te totogiina le pili a le foma'i ona 'ave lea o le risiti i le Medicare e toe maua mai ai se vaega o lau tipe. O lona uiga e na o le 'ese'esege poo le faasiliga a le foma'i e te totogiina
- faatoa mafai ona pili faatasi oe, pe e te talosaga i se vaega tipe e toe maua mai i le Medicare, pe a iai sau pepa Medicare. Mo nisi faamatalaga i le talosagaina o le pepa Medicare, pe mafai ona e mauaina atoa ai ma lisi o pili, vala'au i le 132011 pe sa'il i le <http://www.medicareaustralia.gov.au/>

Interpreter

Faamatala'upu – Laina Faapitoa a Foma'i

- o foma'i o aiga ma foma'i faapitoa e lē i le malo e mafai ona faaogaina faamatala'upu i le 7 aso o le vaiaso 24 itula i le aso ina ia faigofie fesooota'iga ma 'oe.
- e mafai e le foma'i ona vili le Laina Faapitoa a Foma'i i le 1300 131 450 mo se fesoasoani i le telefoni poo se faamatala'upu e auai atu. E tatau ona e talosagaina se faamatala'upu pe a faatulaga lau asiasiga i le foma'i e faigofie ai ona tapa lea fesoasoani

2. Asiasiga i le foma'i

Foma'i Faapitoa

- e ono mana'o iau foma'i o aiga e te va'aia se foma'i faapitoa pe a e mana'omia nisi su'esu'ega poo togafitiga. O foma'i faapitoa ua a'oa'oina i tomai e faasino tonu i ituaiga faafitauli faale-soifua maloloina
- e tele lava ina e va'aia se foma'i faapitoa ma se tusi mai iau foma'i o aiga. Ae mafai ona e aga'i sa'o i se foma'i faapitoa. Peita'i e la'ititi le tupe e te toe maua mai i le Medicare pe a leai se faasinoga tau momoli mai iau foma'i
- o pili a foma'i faapitoa e tele lava ina maualuluga atu nai lo pili a foma'i o aiga. O le toatele o foma'i faapitoa e le pili faatasi. E taua ona e siakiina pili e totogi
- e mafai e iau foma'i o aiga ona faasino oe i se foma'i faapitoa i se falema'i o le malo. E mafai foi ona umi se taimi o e faatali mo sou taimi faatulagaina. O foma'i faapitoa i falema'i o le malo i le vaega tau savali e leai se totogi. E galulue foi foma'i faapitoa e lē i le malo i potu o le falema'i o le malo.

Vai o Togafitiga

- e ono avatu e iau foma'i ma/poo se foma'i faapitoa se pepa talavai mo vai o togafitiga. E tatau ona ave le pepa lea i se fale tala vai
- e tatau ona ave iau pepa o le Medicare, pepa o le Health Care, pepa Penisiona i le fale talavai pe a o ia te oe. Vala'au le Centrelink i le 131 202 i faamatalaga mo le talosagaina o nei pepa
- e mana'omia ona e faatauina nei vai o togafitiga, ae o le tele o vai talavai e maualalo le tau mo i latou e iai pepa nei
- nisi faamatalaga, silasila i le Itulau Faamatalaga 3 – Vai o Togafitiga

Foma'i faapitoa	Tomai
Mumu ma le Sela	vaega tete'e i faama'i, e pei o mumu ma le sela
Ma'i Fatu	fatu
Pa'u	ma'i o le pa'u
Suka	taga sa'ati ma homone, suka
Manava	manava, taufale, galuega a le puta
Tagata Matutua	tagata matutua
Tama'ita'i	itutino-sa o tama'ita'i
Toto	toto
Ate	ate
Faama'i pepesi ma pipisi	faama'i pipisi pe pepesi i le va o tagata, e pei o le Misela, HIV
Kanesa	togafitiga o le kanesa
Fatu Ga'o	fatu ga'o
Fai'ai	fai'ai
Ma'itaga o Tina	faatosaga
Galuega	manu'a/ma'i mai i galuega
Mata ma Va'aiga	mata ma le va'aiga
Ponaivi	ponaivi, musele ma so'oga
Taliga, Isu ma Fa'a'i	taliga, isu ma le fa'a'i
Sa'ilii Gasegase	sela ma 'atilo e sa'ilii ai faama'i/gasegase
Vaila'au 'O'ona	aafiaga o tagata mai vai tala vai/faasaina
Tausiga o Gasegase ua Ui	faaitiitia le mafatiaga ma fesoasoani mo gasegase ua ui
Mafaufau	ma'i o le mafaufau
Fa'ata	delivering babies
Fa'ata	pu'eina ma faaliliu ata i totonu o le tino. (pei o fa'ata)
Nunu	musele ma 'auivi, e pei o le nunu
Tipitipi	foma'i tipitipi
Fatafata	fatafata, manava
Ala fe'au lata	alavai, aofia ai fatuga'o, ureta, tagā mimi, alavai lata